

Plaça Galceràn de Pinós

Bagà

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Nucli històric
Emplaçament Al centre del nucli antic de la vila.

Coordenades:

Latitud: 42.25275
Longitud: 1.86058
UTM Est (X): 406010
UTM Nord (Y): 4678468

Classificació

Número de fitxa 08016-44
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval
Segle XIII
Any 1233
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Elements a conservar: el possible pany de muralla que pot haver a tot el carrer Calic; l'estructura porxada de la plaça; la casa Solanell per diferents elements que s'especifiquen a la seva fitxa; arcs diafragma del nº 20; paret que dona al carrer Calic del nº 19; arc diafragma i parament d'opus spicatum al nº 17; la torre de la Portella; el finestral gòtic tapiat a la façana del carrer de la Fruita del nº 7; dos arcs al nº 6; caps de biga tallats als nº 2, 3 i 4; voltes del porxo del nº 3; reixes del nº 2; façana del nº 25.

Protecció Inexistent
Número inventari IPAC nº 2982, any 1982
Generalitat i altres inventaris

Accés Obert
Ús actual: Social

Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de Bagà. Pl. Catalunya, 7. 08695 BAGÀ
Autoria de la fitxa	Cortés Elía, M ^a del Agua
Data de registre de la fitxa:	dv., 16/01/2004 - 01:00

Descripció

Plaça porticada de planta rectangular. És una plaça tancada, a la que donen alguns carrers de la vila. Per la banda de migdia el carrer Major, per tramuntana el carrer Elisard Sala i paral·lel a ell el de la Torre de la Portella; la banda de ponent que dona al riu és completament tancada, i per la banda de llevant s'obren els carrers que comuniquen amb la part alta de la vila: la Pujada a Palau i la Pujada de l'Especier que comunica amb la petita plaça del Rescat de les Cent Donzelles i que es troba al costat de la mateixa plaça Porxada. La plaça es va construir aprofitant una terrassa del terreny a diferent nivell que les seves colindants, fet que provoca que el nivell dels pòrtics d'un costat i de l'altre sigui diferent. Els porxos de la banda de llevant estan elevats quasi 1 m respecte el nivell central de la plaça, mentre que els de ponent estan un o dos graons per sota. Presideix l'àmbit, des de la banda de tramuntana, en una plataforma elevada degut a aquest desnivell del terreny, una estàtua de Galceràn de Pinós. La plaça és el nucli central de l'antiga població que es trobava dins la muralla i conserva un fort caràcter medieval. És una plaça activa, seu del mercat setmanal de dimecres, de festes populars, amb botigues i ocupada per aparcament de cotxes. A cada banda s'arreglaren les cases que tenen un origen medieval però més o menys transformades amb el pas del temps i les diferents adaptacions a l'època. Algunes encara conserven un aspecte noble. Bàsicament estan construïdes de pedra i/o amb entramats de fusta amb tàpia, i formen a la planta baixa, a banda i banda, un espai porticat. Al costat de llevant, el passatge porticat, d'estructura ortogonal, corre a un nivell més alt que la plaça i s'accedeix amb escales, contràriament a l'oposat que és d'arcs perimetrals i que passa deprimut, una mica per sota del nivell de la plaça. Els 14 pòrtics de dalt són amb llinda de fusta horitzontal, mentre que a baix els sis primers són d'arc de mig punt, un d'arc apuntat i els altres sis són amb llinda horitzontal. A la banda de migjorn, el porxo amb dos arcs de mig punt, ha quedat pràcticament inclòs a la casa en aprofitar-ho per instal·lar un forn de pa. Descripció cases banda de dalt: les cases de la banda de llevant segueixen una estructura semblant. Aquestes cases donen al carrer de la Fruita i a la plaça, ocupant tot l'ample de l'illa. Aprofiten el desnivell del terreny, de manera que la planta baixa que queda a nivell dels porxos a la banda de la plaça, al carrer de darrera (de la Fruita) el nivell del carrer correspon al del primer pis. L'ample de façana és d'una mitjana de 5 metres d'ample a cada una de les 8 cases que hi ha; sis d'aquestes tenen el porxo amb una divisió al mig amb un pilar, mentre que altres dues no en tenen divisió. Tenen planta baixa, dos pisos i unes golfes sota teulada, amb el carener de la teulada paral·lel a l'eix de la plaça. Generalment cada casa té una porta petita d'entrada allindada i una altra porta més ampla en la que generalment hi havia una botiga. En els dos primers pisos hi ha balcons, amb barana de ferro o de fusta, i tan sols tres cases conserven bigues a sota el balcó del primer pis amb els caps de biga tallats. El pis que es troba sota la teulada és l'antic assecador i, tot i que actualment es troben ja tapats amb finestres, encara alguns conserven les baranes de fusta o ferro seguint l'estructura típica de la zona. En quant al tipus d'obra, la planta baixa és generalment de pedra o arrebossada, mentre que als pisos totes les cases estan arrebossades i en totes elles són visibles les reformes que s'han portat a terme els darrers anys. Tots els pilars dels porxos són de pedra i les bigues de les llindes de fusta. El sostre dels porxos acostuma a ser de bigues de fusta amb llosa o rajola entre mig. Només el sostre de la casa n° 3 conserva el sostre amb relleus de guix o ciment.

Observacions:

(Continuació descripció) Descripció cases banda de baix: les cases que es troben entre la plaça i el carrer Calic també aprofiten el desnivell de manera que a la banda del carrer Calic el soterrani es pot utilitzar de garatge. Aquestes tenen una mitjana de 4,5 metres d'ample de façana, excepte la casa

Solanell que és més ample i té un pis més d'alçada que la resta. Segueixen també una estructura uniforme, amb planta baixa amb els porxos, dos pisos amb balcons o finestres senzills, i golfes sota teulada, teulada amb carener paral·lel a l'eix de la plaça. Totes tenen la façana externa dels porxos de pedra i els pisos superiors arrebossats, excepte la nº 18 que té el primer pis de pedra, la nº 16 (de nova planta), la casa Solanell i el muntant que fa mitgera entre algunes cases que és de pedra. Destaquen les 3 portes adovellades de la casa Solanell i la porta d'arc apuntat del nº 20. Els sostres dels porxos són quasi tots de bigues de fusta perpendiculars a la plaça amb enteixinat de fusta entre mig o de rajol. La característica de les cases que es troben entre el carrer Calic i la Plaça Galceràn de Pinós és que son cases que tenen quatre cruïlles: la primera correspon a l'espai del porxo, la segona i tercera es troben al mateix nivell de la plaça i serien les utilitzades com habitatges ja a l'edat mitjana, i la quarta, la que dona al carrer Calic, es troba un nivell per sota de manera que actua com soterrani obert al carrer Calic. Aquest darrer espai a principis de segle XX estava ocupat per horts que possiblement toquessin a la muralla i que posteriorment van ser utilitzats per ampliar les cases i van ser buidats aconseguint aquest soterrani. Les cases estaven separades de la muralla per una mena de camí de ronda, ja que estava prohibit construir-les adossades. Aquest espai pot correspondre a l'antic camí de ronda i es constata la diferència de construcció en aquest espai. Nivell protecció a les NNSS de Bagà any 1983: 1b (conservació parcial i rehabilitació), 1a la torre de la Portella (elements a conservar). Rep també les denominacions populars de plaça de les Voltes o plaça Porxada. Mapa topogràfic de Catalunya editat per l'Institut Cartogràfic de Catalunya E/ 1:5.000.

Història

Aquesta plaça ha tingut diferents noms: de la República, Major, Reial, o popularment de les Voltes i Porxada. És el centre de la vila, no tan geogràficament, sinó com a punt neuràlgic que aplega mercats, fires i manifestacions festives. La plaça té origen en el traçat i parcel·lació de la vila feta per Galceràn de Pinós l'any 1234 en concedir la carta de fundació. L'any 1290 es té notícia d'unes cessions de patis, un dels quals es trobava a la plaça. Els anys 1337, 1355 i 1360 tenim notícies on es mana que només es podia comprar i vendre a la plaça, per tant el mercat tan sols es podia fer en aquest espai. El 1386 només es podia jugar a la plaça. Hem de suposar que l'estructura porxada ja procedeix de l'edat mitjana tot i que les cases han sofert moltes variacions al llarg del temps. Tan sols es conserven elements puntuals que tenen un interès històric, a més de l'estructura general de la plaça. El conjunt de cases que limita amb el carrer Calic es troben al costat o sobre l'antiga muralla. L'any 1966 es va instal·lar el monument a Galceràn de Pinós de Josep M. Companyó, escultor de Bagà.

Bibliografia

CATALÀ, Pere (1976). Els castells catalans. Dalmau Ed. P. 840-855. SERRA VILARÓ, J. (1930). Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus Arxius. 3 vols. Reedició de 1989 del Centre d'Estudis Baganesos. Vol. II, p. 61-65, 443.

